

ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

*О.В. Брюховецька, кандидат психологічних наук, доцент,
Т.В. Чаусова, кандидат психологічних наук, доцент*

У статті проаналізовані основні професійно значущі якості особистості сучасного викладача. На підставі аналізу наукової літератури і експериментального дослідження визначено найбільш професійно значущі якості викладача психології вищого навчального закладу.

Ключові слова: викладач вищого навчального закладу, особистість викладача, професійно значущі якості особистості викладача.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Орієнтація вітчизняної освіти на європейський освітній простір потребує суттєвої перебудови її змісту і підготовки викладача-професіонала. Сучасність ставить усе більш жорсткі і різнобічні вимоги до діяльності і особистості викладача. Це вимагає від педагога здатності змінювати форми і методи, структуру і зміст навчального матеріалу, індивідуалізувати освітні програми, розробляти інтеграційні курси, що неможливо без розвитку самостійності і творчої ініціативи.

Сучасний викладач психології повинен володіти ґрунтовними професійними знаннями, не обмежуючись лише психологічними дисциплінами які викладає, повинен уміти відповісти на будь-яке питання. Викладач є для студента і взірцем, і засобом виховного впливу на нього. Студент, наслідуючи викладача, переймає його знання, вміння, манери тощо. Знання педагога, його кращі моральні й вольові якості є потужним засобом переконання і впливу на студента. Адже якості особистості сучасного викладача виступають основою для формування особливої атмосфери викладання і за наявності потрібних є засобом поліпшення ефективності його діяльності.

Проте, становлення викладача – це в першу чергу формування його як особистості і лише потім – як професійного працівника, що володіє спеціальними знаннями в певній галузі педагогічної діяльності. Не залишає сумнівів те, що успішність професійної підготовки у вузі залежить від професійно значущих особистісних якостей, а недостатній їх розвиток у певної групи студентів є причиною недостатньої професійної успішності.

Мета статті: визначити професійно значущі якості особистості викладача психології вищого навчального закладу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Аналіз світових тенденцій у галузі професійно-педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до *педагогічного професіоналізму і особистісних якостей викладача вищої школи*. На думку вчених, основними проблемами, з якими зустрінатимуться викладачі вищої школи у цьому тисячолітті, є:

- постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів;
- самостійна постановка і вирішення творчих і дослідницьких завдань;
- безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання і виховання, новими досягненнями вітчизняного і зарубіжного досвіду;
- розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, економіка, правознавство та ін.;
- робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Усе це може здійснювати лише викладач з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими і дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентоздатності, ерудованості, прагненням до безперервної освіти.

Нині у педагогіці, у педагогічній і соціальній психології, розгорнулися пошуки, спрямовані на дослідження *професійної компетентності викладача*. *Професійна компетентність* є результатом професійної освіти, саме професійна компетентність – той норматив, який інтегрує суб'єкт-суб'єктний і суб'єкт-об'єктний підходи в професійній освіті. Високий рівень професійної компетентності підвищує конкурентоспроможність майбутнього фахівця.

Нині в науковій літературі немає однозначного підходу до визначення поняття «*професійна компетентність*». У психолого-педагогічній науці поняття «професійна компетентність» розглядається як: сукупність знань і умінь, що визначають результативність праці; об'єм навичок виконання завдання; комбінація особистісних якостей і здібностей; комплекс знань і професійно значущих особистісних якостей; вектор професіоналізації; єдність теоретичної і практичної готовності до праці та ін.

Теоретичний аналіз наукової літератури дозволив нам представити *професійну компетентність* у вигляді взаємодіючих і взаємопроникаючих утворень. У *структурі компетентності* можна виділити чотири компоненти: *змістовний, діяльнісний і особистісний*.

Змістовний компонент припускає наявність у викладача знань з психологічних дисциплін, що виражають квінтесенцію спеціальності (*концептуальна компетентність*), якій навчається студент.

Структура концептуальної компетентності визначена виходячи міркувань, що сучасному фахівцю абсолютно недостатньо знання будь-якого одного професійного аспекту, адже професійні знання за своєю суттю комплексні, неділимі і окремі розрізнені представлення не утворюють системи знань. Інтегративність повинні забезпечити викладачі, працюючі у взаємодії. Такий алгоритм дій дає абсолютно іншу якість знань (оскільки при

інтеграційному навчанні виробляються асоціативні зв'язки, які головним чином і характеризують якість знань).

Діяльнісний компонент включає інваріантні професійні психолого-педагогічні знання, в які входять і комунікативні уміння. Аналіз практики показує, що навчально-виховний процес часто будується на монологах як викладачів, так і студентів, з переважанням предметно-спрямованого характеру навчання, посилюваного авторитарно-імперативним стилем спілкування. Тому дуже гостро стоїть проблема педагогічної взаємодії викладача і студента.

Особистісний компонент включає особистісні якості, що виражаються в наявності природжених здібностей до викладацької діяльності, рівні розвитку соціального інтелекту і умінні сформувати свій авторитет в студентському і викладацькому середовищі. У зв'язку зі сказаним певний інтерес має аналіз особистості викладача психології вищого навчального закладу.

Дослідження психологів свідчать, що будь яка професійна діяльність вимагає від особистості не тільки знання своєї справи, але й розвитку відповідних здібностей. Специфіка педагогічної діяльності вимагає від особистості викладача наявності *педагогічних здібностей*. Аналіз наукової літератури дозволили представити *структуру педагогічних здібностей викладача вищої школи*.

Дидактичні здібності – здібності передавати студентам навчальний матеріал, роблячи його доступним, підносити їм проблему ясно і зрозуміло, викликати інтерес до предмета, збуджувати у них активну самостійну думку. Викладач з дидактичними здібностями уміє у разі потреби відповідним чином реконструювати, адаптувати навчальний матеріал, робити важке легким, складне – простим, незрозуміле – ясным і зрозумілим.

Академічні здібності – здібності до відповідної галузі науки. Здібний викладач знає предмет не лише в об'ємі навчальної програми, а значно ширше і глибше, постійно стежить за відкриттями у цієї галузі, абсолютно вільно володіє матеріалом, виявляє до нього цікавість.

Перцептивні здібності – здібності проникати у внутрішній світ студента, психологічна спостережливість пов'язана з тонким розумінням особистості студента і його тимчасових психологічних станів. такий викладач за незначними ознаками, невеликими зовнішніми проявами уловлює щонайменші зміни внутрішнього стану студента.

Мовні здібності – здатність чітко і ясно виражати думки і почуття за допомогою мови, а також міміки і пантоміміки, це одна з найважливіших здібностей професії викладача, оскільки передача інформації від викладача до студента носить в основному второсигнальний, словесний характер. Тут маються на увазі як внутрішні (змістовні) особливості мови, так і її зовнішні особливості.

Організаторські здібності – здібності організовувати колектив, а також правильно організувати свою власну діяльність. Організація власної

роботи припускає уміння правильно планувати роботу і самому контролювати її.

Комунікативні здібності – здібності до спілкування з студентами, уміння знайти до них правильний підхід, встановити з ними доцільні з педагогічної точки зору відношення, наявність педагогічного такту.

Педагогічна уява – це спеціальна здатність яка виражається в передбаченні наслідків своїх дій, у виховному проектуванні особистості студента, пов'язана з уявленням про те, що з студента вийде надалі, уміння прогнозувати розвиток тих або інших подій Н.В. Кузьміна [7].

Сучасні вимоги до викладача психології вищої школи обумовлюють і певну сукупність психолого-педагогічних і спеціальних умінь [10]. Ефективна педагогічна діяльність може бути здійснена за наявності у викладача *аналітичних, прогностичних і проектних умінь*.

Сформованість аналітичних умінь – один з критеріїв професійної компетентності викладача. Вони лежать в основі узагальненого уміння педагогічно мислити, яке при рішенні педагогічної задачі складається з наступних умінь:

- розділяти педагогічні явища на складові елементи (умови, причини, мотиви, стимули, засоби, форми прояву і ін.);
- осмислювати кожне педагогічне явище у взаємозв'язку з усіма компонентами педагогічного процесу;
- знаходити в психолого-педагогічній теорії ідеї і закономірності, адекватні логіці даного явища;
- правильно діагностувати педагогічне явище;
- вичленяти основне педагогічне завдання (проблему);
- визначати способи її оптимального рішення [10].

Наступний критерій професійної компетентності викладача – *прогностичні уміння*. Управління освітнім процесом завжди припускає орієнтацію на чітко представлений у свідомості суб'єкта управління кінцевий результат (передбачена мета). Основу для цілепокладання і подальшого перебору варіантів можливих шляхів рішення педагогічної задачі дає аналіз педагогічній ситуації.

Прогнозування діяльності педагога як процес отримання випереджаючої інформації про результати дій будується на основі знання суті і логіки педагогічного процесу, закономірностей вікового і індивідуального розвитку студентів. Це дозволяє передбачати, що може бути неправильно зрозуміло студентами, який сенс вони можуть вкласти в ті або інші педагогічні дії; які можуть бути помилки при сприйнятті матеріалу у зв'язку з наявними у студентів життєвих представлень і, навпаки, який їх досвід сприятиме глибшому проникненню в сутність того, що вивчається [10].

Сформованість проектних умінь – ще один з критеріїв професійної компетентності викладача. Тріада «аналіз – прогноз – проект» припускає виокремлення спеціальної групи умінь, що проявляються в матеріалізації

результатів педагогічного прогнозування в конкретних планах навчання і виховання. Логіка розробки проекту педагогічної діяльності диктує і відповідний склад проектних умінь:

- переводити цілі і зміст освіти в конкретні педагогічні завдання;
- враховувати при визначенні завдань змісту діяльності студентів їх потреби і інтереси, свій досвід;
- визначати комплекс домінуючих і підпорядкованих завдань для кожного етапу педагогічного процесу;
- відбирати види діяльності, адекватні поставленим завданням;
- планувати індивідуальну роботу зі студентами з метою подолання наявних недоліків і розвитку їх здібностей і творчих сил;
- відбирати зміст, вибирати форми, методи і засоби педагогічного процесу в їх оптимальному поєднанні [10].

Також потрібно виділити зовнішні (предметні) уміння – *уміння педагогічно діяти*. До них відносяться *організаторські* і *комунікативні уміння* [9].

До *організаторських умінь* як загальнопедагогічних відносяться: *мобілізаційні, інформаційні, розвиваючі і орієнтаційні*.

Мобілізаційні уміння пов'язані з:

- привертанням уваги студентів і розвитком у них стійких інтересів до навчання, праці і інших видів діяльності;
- формуванням потреби в знаннях, озброєнням студентів навичками навчальної роботи і основами наукової організації навчальної діяльності;
- актуалізацією знань і життєвого досвіду з метою формування у них творчого відношення до навколишнього середовища.

Інформаційні уміння зв'язують тільки з безпосереднім викладом навчальної інформації, в той час, як вони мають місце і в способах її отримання. Це уміння і навички роботи з друкарськими і комп'ютерними джерелами, уміння дидактично її перетворювати, тобто інтерпретувати і адаптувати інформацію до завдань навчання і виховання.

Розвиваючі уміння припускають:

- визначення "зони найближчого розвитку" (Л.С. Виготський) окремих студентів і академічної групи в цілому;
- створення проблемних ситуацій і інших умов для розвитку пізнавальних процесів у студентів;
- стимулювання пізнавальної самостійності і творчого мислення [4].

Орієнтаційні уміння спрямовані на:

- формування морально-ціннісних установок і наукового світогляду студентів, їх відношення до праці, явищ природи і суспільства, ідеалів і інших мотивів поведінки;
- прищеплення стійкого інтересу до навчальної і професійної діяльності, організацію спільної творчої діяльності, що має на меті розвиток соціально значущих якостей особистості [11].

Організаторські уміння викладача нерозривно пов'язані з комунікативними. Одна з особливостей діяльності педагога в тому і полягає, що рішення педагогічних завдань відбувається на фоні педагогічного спілкування, що здійснюється безперервно. Таке спілкування – є системою прийомів соціально-психологічної взаємодії викладача і студентів, змістом якого є обмін інформацією, організація взаємовідносин за допомогою комунікативних засобів. Причому, педагог виступає як активатор цього процесу, організовуючи його і управляючи їм [4].

Комунікативні уміння педагога структурно можуть бути представлені як взаємозв'язані групи перцептивних умінь, умінь спілкування і педагогічної техніки.

Сукупність *перцептивних умінь* можна представити як уміння:

- сприймати і адекватно інтерпретувати інформацію про сигнали від партнера по спілкуванню і від себе;
- проникати в суть інших людей, встановлювати індивідуальну своєрідність людини і визначати його внутрішній світ;
- визначати характер переживань, стан людини.

Дані про студентів, отримані в результаті "включення" перцептивних умінь, складають необхідну передумову успішності педагогічного спілкування на усіх етапах педагогічного процесу.

Управління спілкуванням в педагогічному процесі припускає оволодіння педагогом уміннями:

- розподіляти увагу підтримувати її стійкість;
- вибирати найбільш по відношенню до окремих студентів і групи відповідний спосіб поведінки і звернення;
- аналізувати вчинки студентів, бачити за ними мотиви, якими вони керуються, визначати їх поведінку в різних ситуаціях;
- управляти ініціативою в спілкуванні [11].

Одним із засобів, що підвищують ефективність комунікативної дії, є *педагогічна техніка*, яка є сукупністю умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності як окремих студентів так і академічної групи в цілому: уміння вибрати правильний стиль і тон в спілкуванні зі студентами, управляти їх увагою, темпом діяльності, навички демонстрації свого відношення до вчинків студентів. Іншими словами, це уміння проявляти свої почуття у рамках педагогічної доцільності [5].

Окрім названих, до *умінь і навичок педагогічної техніки* необхідно віднести наступні:

- управляти своїм тілом, знімати м'язову напругу в процесі виконання педагогічних дій;
- регулювати свої психічні стани (викликати "за замовленням" почуття здивування, радощі, гніву і тому подібне);
- володіти технікою інтонації для вираження різних почуттів (прохання, вимоги, питання, наказу, поради, побажання і тому подібне);

- викликати прихильність до себе співрозмовника, образно передавати інформацію;
- за потреби змінювати смислове навантаження;
- мобілізувати творче самопочуття перед майбутнім спілкуванням та ін. [11].

Виходячи з розглянутих тенденцій в розвитку системи освіти, виділяємо важливі *професійно-педагогічні уміння викладача психології*:

- визначати рівень особистісного розвитку;
- ставити педагогічні цілі різної масштабності з урахуванням можливостей теми, що вивчається;
- видозмінювати форми проведення навчальних занять, навчальні завдання і види діяльності студентів з урахуванням поставлених розвиваючих завдань;
- застосовувати дискусійні форми навчання, проявляти високу культуру, особисту привабливість, ерудицію при викладі матеріалу, підтримуючи тим самим високий авторитет психологічних знань, ідей, принципів;
- застосовувати гуманітарно-орієнтовані освітні технології, при яких булб задіяні особистісні якості і досвід студента;
- ускладнювати форми роботи, пізнавально-проблемні завдання і вимоги до студентів з урахуванням рівня розвитку їх самостійності, креативності при вивченні психології.

Сьогодні сучасне суспільство потребує не вузьких спеціалістів – носіїв окремих виробничих функцій, а у всебічно розвинених соціально активних особистостях, які мають фундаментальну наукову освіту, багату внутрішню культуру. Не дивлячись на те, що для будь-якого кваліфікованого спеціаліста необхідні глибокі знання, для педагогічної діяльності викладача особливо важливі *професійно значущі особистісні якості*. Проте, науковці досить сперечаються про оптимальний перелік необхідних професійно значущих якостей викладача психології вищого навчального закладу.

Спираючись на отримані теоретичні результати нами було проведено дослідження спрямоване на визначення найбільш професійно значущих якостей необхідних викладачу психології вищого навчального закладу. У рамках цього дослідження узагальнені деякі результати, отримані на основі теоретичного аналізу, спостережень, бесід з студентами і викладачами, відносно їх думки про професійно-значущі якості ідеального викладача психології. У дослідженні взяли участь 125 студентів різних курсів Інституту менеджменту та психології ДВНЗ «УМО» НАПН України які навчаються за спеціальністю «Психологія» і отримують освітньо-професійну кваліфікацію «психолог, викладач вищого навчального закладу». Для дослідження була використана анкета, розроблена авторами.

Аналіз результатів опитування викладачів психології вищих навчальних закладів дозволив визначити і проранжувати найбільш важливі, з їх точки зору, професійно значущі якості (табл. 1).

Таблиця 1

Найбільш важливі професійно значущі якості викладача з точки зору викладачів-психологів (від найбільш до найменш важливих)

Професійно значущі якості викладача	Кількість досліджуваних, у %
Високий інтелект, глибока культура	76,5
Широкий кругозір, ерудиція	72,4
Почуття гумору	62,2
Доброзичливість, чіткість, уважність, доброта	62,2
Почуття відповідальності за результати своєї праці	60,2
Гнучкість, готовність до перегляду своїх поглядів і сприйняття нового	59,2
Товариськість, уміння налагодити відносини	56,1
Неконфліктність, толерантність	54,1

Як показав аналіз результатів опитувань, перелік професійно значущих якостей викладача психології складений викладачами-практиками і студентами-майбутніми психологами різниться.

Опитування досліджуваних студентів-психології дозволив визначити і проранжувати професійно значущі якості, що є найбільш важливими для них. На таблиці представлені узагальнені результати опитування і перелік тих якостей, які частіше за інші називали досліджувані студенти (див. табл. 2).

Як показав аналіз результатів опитування, ідеальний образ викладача психології неоднаковий для різних груп студентів. У одних випадках у відповідях на питання: «Яким має бути викладач психології»? – на перші місця ставилися професійні (ерудиція, компетентність, уміння виділяти головне, структурованість викладу, аналітична розуму, творчий підхід до справи, ініціативність, наполегливість, спостережливість, прагнення до самоудосконалення) якості. В інших – моральні якості і ті, які потрібні, на думку студентів, для оптимального спілкування (скромність, самокритичність, порядність, доброзичливість, такт, гумор, виразна мова, дисциплінованість, уміння встановити контакт із студентами, самокритичність, емоційна стійкість, урівноваженість).

Таблиця 2

Найбільш важливі професійно значущі якості викладача з точки зору досліджуваних студентів (від найбільш до найменш важливих)

Професійно значущі якості викладача	Кількість досліджуваних, у %
Високий інтелект, глибока культура	64,5
Почуття гумору	60,9
Широкий кругозір, ерудиція	59,7
Товариськість, уміння налагодити відносини	55,8
Доброзичливість, чуйність, уважність, доброта	46,0

В цілому молодші студенти більше орієнтуються на роль викладача, а з підвищенням курсу все частіше звертають увагу на його особистість. Причому вимоги до особистісних якостей ростуть, хоча студенти не завжди вірно трактують смислове значення деяких перераховуваних ними характеристик (наприклад, «справедливість» для студентів частенько означає «поблажливість», а «наполегливість» – «вимогливість»).

Крім того, були перераховані деякі складові стереотипу сприйняття педагога студентами. Мабуть, наближення до цього стереотипу в плані зовнішності, поведінки і комунікативної техніки, вибраних викладачем, є одним з шляхів підвищення ефективності педагогічної дії.

Проте треба помітити, що існують люди, від природи не наділені такими якостями. Саме дивне, що багато хто з них не хоче мінятися і займатися самоосвітою. Стань така людина викладачем, важко уявити, скільки студентів не отримають наставника, який навчить їх жити, сформує їх світогляд і вкаже подальший шлях.

Найперша, сама обов'язкова моральна вимога до педагога – він повинен любити своїх студентів, і хороших, і поганих. Викладач ВНЗ, що не любить студентів, професійно непридатний. Для таких викладачів кожна лекція, кожне зайняття подібно до тортур, а для студентів тортури – спілкування з ними. І якщо початкуючий викладач зрозумів, що не любить студентів, йому необхідно терміново шукати собі іншу роботу.

Необхідно увесь час пам'ятати, що кожен студент – це особистість зі своїми індивідуальними особливостями. Звичайно, дуже важко враховувати особистісні особливості студентів, але необхідно до цього прагнути.

Дуже важлива і абсолютно обов'язкова річ – презумпція природного розуму студента. Неприпустимо, коли викладач заздальгідь упевнений, що студент безглуздіше його. Подальша робота покаже, хто розумний, а хто – не дуже. Але, тільки вважаючи своїх студентів розумними, можна розкрити можливості тих, кому заважають зробити це особливості психології або невдалий досвід вчення.

Крайня міра зневаги рівнем знань і розуміння студентів спостерігається у тих лекторів, які взагалі не замислюються про те, щоб матеріал, що дається ними, був по-справжньому засвоєний. Вони розраховують передусім на те, що їх лекції будуть "визубрені", і вимагають на іспиті майже дослівного відтворення сказаного на лекції або написаного в підручнику, не піклуючись про те, щоб студенти досягали розуміння і осмислення нових знань, і не зважаючи на головний критерій навчання – прищепити здатність вирішувати практичні завдання, засновані на цьому матеріалі [1; 2].

І ще одне питання – про роль гумору у навчанні. Жарт на занятті виконує як мінімум три функції. Перша, найдобріше відома – релаксаційна. Студенти втомилися або надмірно напружені, викладач пожартував, вони посміялися і їм стало легше. Друга функція гумору визначається необхідністю розвитку у студентів найважливішої якості – захопленості своєю справою. Моральний борг викладача, разом з іншим, полягає в тому,

щоб передати учням своє небайдуже відношення до науки, і одна з ознак цієї небайдужості – здатність знаходити у своїй професійній сфері смішне.

У етичному аспекті найголовніша функція жарту – комунікативна. Гумор можна розглядати як один з найважливіших шляхів вироблення уявлення про особистість викладача і один із способів встановлення міжособистісних контактів. При цьому дуже істотне дотримання одного правила: іронія викладача має бути спрямована в першу чергу на самого себе. Тільки якщо він здатний посміятися над собою, він набуває права пожартувати і на адресу студентів [1].

Отже, зважаючи на все вище сказане, потрібно, у тому числі і на рівні ВНЗ, розвивати особистість викладача, його культурну, пізнавальну, духовну і інші сфери діяльності. При цьому важливою є самоосвіта майбутнього викладача психології, розвиток його культурної свідомості, духовної і моральної краси, уміння красиво говорити і так далі. Але цим майбутній викладач повинен займатися сам.

ВИСНОВКИ

Реформування освіти, перехід до гуманізації і демократизації, орієнтація на розвиток конкурентоздатної особистості, а не тільки на просту трансляцію знань, пред'являє принципово нові вимоги до особистості педагога. Викладач вищого навчального закладу – особа, яка за змістом своєї професійної діяльності повинна мати сукупність універсальних якостей. Він повинен мати здібності організатора, оратора, аналітика, психолога, володіти строгою логікою педагогічного процесу і виховання, бути висококомпетентним фахівцем у своїй галузі і ерудитом в інших галузях знань. Такої багатопланової, розгорнутої кваліфікаційної характеристики не має, мабуть, ніяка інша професія. Від викладача потрібно не лише природні здібності, а і талант, величезні розумові, фізичні і емоційні витрати.

Отже, усі суб'єкти навчального процесу (студенти і викладачі) в якості провідних якостей особистості сучасного викладача психології визнають: по-перше, високий інтелект, глибоку культуру; по-друге, широкий кругозір, ерудицію; по-третє, почуття гумору; по-четверте, доброзичливість, чуйність, уважність, доброту. Єдність представлень усіх суб'єктів навчального процесу, що виявилася в цьому дослідженні, про головні професійно-важливі якості сучасного викладача виступає ще однією з підстав для формування особливої атмосфери і для поліпшення ефективності їх діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адриади И.П. Основы педагогического мастерства. Уч. пособие / И.П.Адриади. – М., 2009. – 420 с.
2. Борисова О.М. Про роль професійної діяльності в розвитку особистості / Психологічне формування і розвиток особистості / Під ред. Л.І. Анциферової. – Львів : Освіта, 2002. – 146 с.
3. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. А.В. Петровского. – М., 1979. – 450 с.

4. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С.Выготский. – М. : Педагогика, 1991. – 360 с.
5. Загвязинский В.И. Теория обучения : Современная интерпретация / Учебное пособие для студентів высших педагогических учебных заведений / В.И.Загвязинский. – М. : Издательский центр "Академия", 2001. – 350 с.
6. Есарева З.Ф. Особенности деятельности преподавателя высшей школы / З.Ф.Есарева. – Л., 2004. – 280 с.
7. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В.Кузьмина. – М. : Высшая школа, 2010. – 340 с.
8. Макаренко А.С. Твори / А.С.Макаренко. - Т. 2. – К., 1967. – 320 с.
9. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. – М., 2006. – 375 с.
10. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью / Машбиц Е.И. – Київ., 2007. – 214 с.
11. Мудрик А.В. Общение в процессе воспитания. Учебное пособие / А.В.Мудрик. – М. : Педагогическое общество, 2001. – 310 с.
12. Основы педагогики и психологии высшей школы / Под ред. А.В. Петровского. – М. : Изд.-во МГУ, 2000. – 420 с.

В статье проанализированы основные профессионально значимые качества личности современного преподавателя. На основании анализа научной литературы и экспериментального исследования определены наиболее профессионально значимые качества преподавателя психологии высшего учебного заведения.

Ключевы слова: преподаватель высшего учебного заведения, личность преподавателя, профессионально значимые качества личности преподавателя

In the articles analysed basic professionally meaningful internalss of personality of modern teacher. On the basis of analysis of scientific literature and experimental research certainly most professionally meaningful internalss of teacher of psychology of higher educational establishment.

Keywords: teacher of higher educational establishment, personality of teacher, professionally meaningful internalss of personality of teacher.